

Marc teòric

El bloc 2 està dedicat als mercats. Però existeix un mercat especial que, per la seva importància, és útil considerar-lo particularment: el mercat de treball. Ens referim a la relació que s'estableix entre els empresaris que necessiten treballadors per tirar endavant la producció, i els contracten a través d'una relació laboral, i els treballadors que acudeixen al mateix mercat perquè necessiten un lloc de treball per poder obtenir els ingressos necessaris per viure. Aquesta relació entre els empresaris i els treballadors és el que s'anomena *relacions socials de producció*, i la forma en què s'expressa constitueix un dels elements essencials que defineixen el capitalisme. D'aquí l'enorme importància que té el mercat de treball, ja que són les relacions socials que s'estableixen entre els empresaris i els treballadors les que defineixen la forma en què en el capitalisme es realitza la producció, i d'això se'n deriva tota l'estructura social.

Així doncs, en aquest apartat ens centrarem en el món laboral, espai central del capitalisme, ja que és on es produeix l'explotació, l'extracció i l'apropiació per part del capital de la plusvàlua generada en el treball. És molt important entendre que l'explotació del treball no és un problema de distribució, sinó que l'ull de l'huracà es troba situat en l'esfera de la producció. Posem un exemple senzill i pensem per un moment en l'illa de Crusoe i de Divendres. A l'illa, mentre Crusoe es dedica a l'especulació metafísica, Divendres es passa el dia treballant, buscant cocos, elaborant llances per poder pescar, recol·lectant baies, construint la casa i aquells elements que fan més fàcil la vida a l'illa. Cada nit, mentre s'asseuen a la vora del foc, els dos habitants de l'illa es reparteixen els fruits del treball. Els fruits del treball de Divendres, són clars: fruits sense els quals el nostre amic metafísic no podria viure, perquè per més que estigui als núvols ha de baixar a la terra per alimentar-se i poder sustentar la seva existència, que és ben física. Com que són molt bons amics es reparteixen els fruits del treball de Divendres a parts iguals. S'està produint una distribució totalment equitativa però amb una explotació del treball del 100%, ja que si el temps que Divendres dedica a treballar cada dia són vuit hores, quatre les treballa per a ell i les altres quatre per a l'estómac i la fantasia de l'amic Crusoe, que a més a més és qui escriurà el llibre.

El treball assalariat

Al llarg dels segles les maneres de dur a terme el treball necessari per tal que les societats es puguin reproduir han variat enormement. A mesura que les poblacions van creixent, es va produint la divisió social del treball i les relacions socials van canviant: des de les comunitats primitives i l'esclavitud al sistema de serfs propi del feudalisme. En el sistema feudal anterior al capitalisme el serf-treballador, malgrat haver de treballar directament pel senyor, en el seu àmbit productiu generalment era el propietari (o usufructuari) dels mitjans de producció (excepte de la terra). Això facilitava que, després de complir amb les seves obligacions amb el senyor, tingués una relativa –si bé reduïda– autonomia respecte a quan i com produir i què fer amb el que li quedava. Aquesta situació li permetia subsistir (encara que fos molt precàriament) amb certa independència.³⁹ També hi havia gent que s'especialitzava més en un tipus de treball que en un altre, i així sorgirien al llarg dels segles següents els artesans. Com que els industrials de l'inici del capitalisme necessitaven persones «lliures» que treballessin per a ells, gradualment el sistema va anar desposseint dels mitjans per a la seva subsistència els camperols i els artesans, de manera que no els va quedar més remei que vendre el seu treball a les fàbriques de l'incipient capitalisme, que necessitaven treballadors.

El treball assalariat es converteix també en una mercaderia i segueix l'esquema M-D-M (mercaderia, la força de treball – diners que es reben a canvi – mercaderies que es compren amb aquests diners per poder subsistir). A la nostra societat la majoria de persones es veuen obligades a *vendre en el mercat* l'única

39. Tot i que s'ha de tenir en compte que en l'època feudal immediata al capitalisme els senyors eren amos de la terra i podien forçar que els serfs produïssin cert tipus de productes.